

Warszawa 24 lipca 2024 r.

Recenzja w sprawie nadania stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu, w dyscyplinie nauk o kulturze fizycznej
dr Mateuszowi Rozmiarkowi

Recenzję tę przedstawiam, nawiązując do załączonych do dokumentów zawierających zasady opracowania recenzji rozpraw habilitacyjnych na AWF w Poznaniu. Przepraszam w związku z tym za ewentualne powtórzenia w stosunku do wcześniejszej(szych) prezentacji osiągnięć dr Mateusza Rozmiarka.

Z przedstawionej dokumentacji wynika, że dr Mateusz Rozmiarzek ur. 9 stycznia 1991 r. zdobył gruntowne i wszechstronne wykształcenie. Ukończył:

1. Studia magisterskie w 2015 r. w zakresie Stosunków międzynarodowych, w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.
2. Studia podyplomowe w 2020 r. poświęcone Organizacji i zarządzaniu sportem. Odbył je w Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu.
3. W 2022 r. studiował Zarządzanie kulturą w Instytucie Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk.
4. Studiował również – jak wynika z dokumentacji:
  - a) Turystykę i rekreację w Wyższej Szkole Kształcenia Zawodowego we Wrocławiu w 2023 r.
  - b) Żywnienie i wspomaganie dietetyczne w sporcie w Akademii Nauk Społecznych i Medycznych w Lublinie,
  - c) Psychologię sportu w Wyższej Szkole Biznesu – National Louis University w Nowym Sączu,
5. Ponadto Kandydat ukończył studia doktoranckie, a następnie uzyskał stopień naukowy doktora nauk o kulturze fizycznej nadany uchwałą Rady Wydziału Wychowania Fizycznego i Sportu Akademii Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie z dn. 23.05.2019 r. na podstawie obrony dysertacji doktorskiej pt. „Polityczne uwarunkowania działalności Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego w latach 1894-1942”. Promotorem rozprawy doktorskiej był prof. dr hab. Zbigniew Dziubiński (wcześniej prof. AWF dr hab. Halina Zdebska-Biziewska, zm. w 2018), a promotorem pomocniczym dr Agata Kilunieńk, zaś recenzentami pracy prof. dr hab. Józef Lipiec (Uniwersytet Jagielloński i Przewodniczący Polskiej Akademii Olimpijskiej) oraz prof. dr hab. Andrzej Pawłucki (AWF Wrocław). Ową pracę wyróżniono w 2022 r. dyplomem Polskiej Akademii Olimpijskiej w konkursie „Logos Olimpijski” w kategorii na najlepsze prace doktorskie z zakresu olimpizmu. Nb. Polska Akademia Olimpijska nie uzyskała jeszcze i prawdopodobnie nie uzyska formalnych praw do ocen, do orzekania o wartościach naukowych rozpraw doktorskich czy habilitacyjnych i przyznawania im na tej podstawie wyróżnień. Wyróżniać takie prace (jak np. prace magisterskie) mogą jedynie rady naukowe wydziałów szkół wyższych i ewentualnie odpowiednio określone ministerstwo, zajmujące się nauką. PAOI powinna się tego typu aktywności – sprzecznej z Prawem o Szkolnictwie Wyższym i Nauce - koniecznie wyzbycić.

6. Kandydat był wpięrcw asystentem (2020), a następnie adiunktem (2021) w Zakładzie Turystyki Sportowej, Katedrze Kinezylogii Sportu, Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu. W 2020 r. (styczeń-czerwiec) – został pełnomocnikiem Rektora ds. programu Erasmus+ w niepublicznej Wyższej Szkole Pedagogiki i Administracji im. Mieszka I w Poznaniu.
7. Nie ubiegał się on uprzednio o nadanie stopnia doktora habilitowanego.
8. Przedłożony wniosek habilitacyjny został sprawdzony i uznany za odpowiedni na podstawie przepisów prawa oraz kryteriów obowiązujących w dniu wszczęcia ocenianego postępowania habilitacyjnego. Dotyczy to art. 2019 i art. 220, Rozdział 3 – Stopień doktora habilitowanego, warunki nadania stopnia, w: Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn.zm. zaistniałymi także w marcu 2024 r.).

Z przedstawionej dokumentacji wynika, że podstawowym, czyli najważniejszym, tj. poznawczym osiągnięciem naukowym dr Mateusza Rozmiarka - ubiegającego się o wskazany stopień naukowy doktora habilitowanego - jest cykl sześciu artykułów upublicznięnych w renomowanych (5 zagranicznych, jednym polskim) pismach naukowych ze wskaźnikiem IF, pod wspólnym tytułem „Cyrk olimpijski jako forma popularyzacji kultury fizycznej w Wielkim Księstwie Poznańskim”. Oto one:

1. Mateusz Rozmiarek, Arkadiusz Włodarczyk (2021). „Popularization of Physical Culture and Tourism in the Grand Duchy of Posen: A Case Study of the Tygodnik Poznański (Posen Weekly) Magazine”, *The International Journal of the History of Sport*, 38(12), 1228-1248, DOI: 10.1080/09523367.2021.2002301. Liczba punktów MEiN: 100, wskaźnik Impact Factor: 0.607, wkład w powstanie artykułu: 70%.
2. Mateusz Rozmiarek (2020). „Pseudo-Olympics in the Grand Duchy of Posen: The Forgotten Sports Heritage of Greater Poland”, *The International Journal of the History of Sport*, 37(15), 1517-1530, DOI: 10.1080/09523367.2020.1845154. Liczba punktów MEiN: 100, wskaźnik Impact Factor: 0.648.
3. Mateusz Rozmiarek, Arkadiusz Włodarczyk (2021). „C. Gärtner, the Olympic Circus, and the Origins of Equestrianism in the Grand Duchy of Posen”, *The International Journal of the History of Sport*, 38(16), 1710-1728, DOI: 10.1080/09523367.2021.2023502. Liczba punktów MEiN: 100, wskaźnik Impact Factor: 0.607, wkład w powstanie artykułu: 75%.
4. Mateusz Rozmiarek (2024). „Rudolph Brilloff, the Olympic Games, and Salto Mortale in Circus Performances in the Grand Duchy of Posen”, *Physical Activity Review*, 12(1), 59-71, DOI: 10.16926/par.2024.12.06. Liczba punktów MEiN: 70, wskaźnik Impact Factor: 0.900.
5. Mateusz Rozmiarek, Arkadiusz Włodarczyk (2023). „From British Menageries and Hippodromes to the Olympic Circus in the Grand Duchy of Posen: The Origins of the Use of Ostriches in European Sport and Entertainment”, *European Review*, 31(3), 291-307, DOI: 10.1017/S1062798723000054. Liczba punktów MEiN: 70, wskaźnik Impact Factor: 0.400, wkład w powstanie artykułu: 70%.
6. Mateusz Rozmiarek (2023). „Physical and Mental Health Improvement in the Grand Duchy of Posen through the Olympic Circus”, *Trames. A Journal of the Humanities and Social Sciences*,

Kandydat występuje w nich jako pierwszy autor z wkładem merytoryczno-organizacyjnym w wys. 70-75 %. Dotyczy to trzech artykułów w pozostałych ten wkład nie został procentowo określony. Nie zmienia to faktu, że Kandydat był w tychże artykułach nie tylko autorem korespondencyjnym, ale przede wszystkim pomysłodawcą badań, twórcą ich merytorycznych oraz metodologicznych założeń, a także głównym wykonawcą przeprowadzonych dociekań. Odnosi się to zwłaszcza do metodologii szczegółowej, tj. do analizy treści oraz dociekań historycznych. Kandydat przebadał w związku z tym tak materiały źródłowe sięgające ponad 150 lat wstecz, jak obszerną literaturę naukową związaną z tematyką dociekań. Zastosował w związku z tym konieczną w tej pracy badawczej koncepcję postępowania heurystycznego, czyli odkrywczego ekspolorowania historycznych źródeł i związanych z tym badań o charakterze analitycznym o wydźwięku deskrypcyjnym (opisowym), komparatystycznym (porównawczym) aksjologicznym (dotyczącym wartościowania rzetelności badanych źródeł) oraz nomotetycznym (wyjaśniającym), a także – co szczególnie istotne – o charakterze hermeneutycznym: rozumiejącym, wnikającym w głąb - poniżej powierzchniowych i niedostępnych dla przeciętnego historyka, szczególnie istotnych treści. Dotyczy to esencjalnych, tj. odkrywczych i zarazem intuicyjnie poznawalnych i najważniejszych ujęć, znaczeń, mechanizmów, powiązań i współoddziaływań ułatwiających rozumienie (zrozumienie) i w związku z tym właściwe określenie podłoża, tj. związków przyczynowo-skutkowych zaistniałych historycznych faktów oraz właściwości związanych z nimi zapisów.

Hermeneutyka ma w tym wypadku charakter ontologiczny, odnosi się bowiem do zaistniałych faktów, czyli bytów społecznych oraz epistemologiczny: wnikający - z założenia - bezpośrednio w ich zróżnicowane przekazy społeczne, zapisy historyczne – ich istotę i sens, niuanse i ukryte sekrety, celem ustalenia tego, co jest w istocie pierwotne, czyli w pełni źródłowe i zarazem ejdetyczne, niezależne od odmiennych, zawsze zniekształcających interpretacji. Kandydat nawiązuje poniekąd do epistemologii Martina Heideggera, za pośrednictwem wywodów zawartych w dwóch wybitnych metodologicznych monografiach Jerzego Topolskiego. Dotyczy to jego odkrywczego „Rozumienia historii” (Warszawa 1978. PIW, ss. 228), a zwłaszcza drugiej istotnie obszerniejszej wypowiedzi pt. „Jak się pisze i rozumie historię. Tajemnice narracji historycznej” (Warszawa 1996, Oficyna Wydawnicza „Rytm”, ss. 424). W obu książkach Jerzy Topolski aplikuje twórczo hermeneutykę niemieckiego geniusza do badań historycznych. Patrz też: Grzegorz Grochowski: Jak się pisze i rozumie historię. W: „Pamiętnik Literacki” 2001, nr 92/4, ss. 218-226. Przedstawia on pogłębioną i kompetentną recenzję twórczości Jerzego Topolskiego we wskazanym zakresie. Należy wskazać, że dr Mateusz Rozmiarok podkreśla *explicite* w autoreferacie, że dążył w swej pracy badawczej do **zrozumienia!!! roli cyrków olimpijskich**.

Na podkreślenie zasługuje wysoka ranga wskazanych wyżej 4 czasopism naukowych, w których ukazały się wskazane wyżej artykuły. Otóż:

1. „The International Journal of the History of Sport” wydawany przez wydawnictwo Taylor & Francis, uznawany jest obecnie za najbardziej prestiżowe czasopismo poświęcone historii sportu na świecie, z najwyższym wśród nich wskaźnikiem cytowań.
2. „European Review” prowadzone jest przez najstarsze wydawnictwo naukowe na świecie – Cambridge University Press.
3. „Trames: A Journal of the Humanities and Social Sciences” wydawane jest przez Estońską Akademię Nauk, w którym wskaźnik odrzuceń w ostatnich latach wynosił 94%.

4. „Physical Activity Review” - polskie czasopismo, publikujące w języku angielskim, doceniane już na rozbudowanej i konkurencyjnej międzynarodowej arenie.

Zawarte w artykułach efekty badań obejmowały analizę źródeł pierwotnych (szczególnie w postaci prasy) i wtórnych. Kandydat korzystał głównie z polskich bibliotek cyfrowych, a zwłaszcza Wielkopolskiej i Jagiellońskiej Biblioteki Cyfrowej, a także Polony. W ich zbiorach znajdują się bowiem w zdigitalizowanej formie wszystkie najważniejsze tytuły prasowe wydawane na obszarze Księstwa w XIX wieku. Kandydat podkreśla, że we wszystkich artykułach wchodzących w skład cyklu zamieścił 581 przypisów, z czego 305 odnosi się do artykułów naukowych bądź pozycji książkowych, 268 odnośników dotyczy XIX-wiecznych źródeł prasowych, a 8 pozostałych stanowią inne źródła archiwalne (pośród których znajdują się historyczne statuty, programy, umowy, sprawozdania).

Łączna liczba punktacji wartości ministerstwa (MEiN) artykułów wykazanych w ramach cyklu 6 artykułów liczy aż 480 punktów, zaś łączny wskaźnik wpływu Impact Factor wynosi 3.362.

Dr Mateusz Rozmiarzek opublikował także

a) 9 rozdziałów w monografiach: 3 przed doktoratem, a 6 po;

b) 53 artykuły: 13 przed doktoratem, a 40 po; w 31 z nich był pierwszym autorem;

Wystąpił na krajowych i międzynarodowych konferencjach 10 razy.

Zrecenzował 99 artykułów – w tym połowę do pism z IF.

Uczestniczył w organizacji 3 krajowych konferencji naukowych i 1 międzynarodowej.

Jest też członkiem 3 międzynarodowych towarzystw naukowych oraz jednego polskiego.

Odbył 1-miesięczny staż naukowy w Uniwersytecie w Fullerton, w USA.

Dane naukometryczne po obronie pracy doktorskiej Kandydata, potwierdzają niewątpliwie jego aspiracje dotyczące awansu naukowego. Odnosi się to do:

- wskaźnika wpływu IF po obronie pracy doktorskiej. Jest on nadzwyczaj wysoki. Zawiera 57.583 punkty i dotyczy to 22 publikacji;

- liczba cytowań: 86, bez autocytowań: 56,

- Index Hirscha: 6,

- punktacja wartości ministerstwa (MEiN) – 3448; przed obroną pracy doktorskiej – 133, a po jej obronie 3448.

Warto zaznaczyć, że ministerstwo oceniło m.in. 7 artykułów na 140 punktów, 14 na 100, a 5 na 70.

Wszystkie zaprezentowane wyżej wskaźniki bibliometryczne potwierdzają w sposób przekonujący i rzetelny jego badawcze aspiracje związane z uzyskaniem stopnia naukowego doktora habilitowanego.

Dr Mateusz Rozmiarzek wyznaczył cel główny oraz cele etapowe wskazanych artykułów.

Nb. wątpliwe wydaje się być ustalenie w sposób standardowy - pod względem metodologicznym – rzeczywistych, tj. obiektywnych wówczas przejawów wzmocnienia i rozpowszechnienia kondycji psychofizycznej odbiorców przedstawień cyrkowych w porównaniu z innymi osobami np. zainteresowanymi ówczesnym teatrem albo wyłącznie pracą i ewentualnym pozarodzinnym życiem towarzyskim. Można stawiać w tym zakresie rozmaite hipotezy, ale wszakże bez ostatecznej confirmacji. **Nie dotyczy to jednak heideggerowskiej hermeneutyki badawczej, która dąży do wyjaśnienia na podstawie bezpośredniego zrozumienia. Ono zadecydowało właśnie, w największym stopniu, o potwierdzeniu postawionych hipotez.**

A celem głównym wskazanego cyklu artykułów naukowych było – jak poinformował Kandydat - ukazanie genezy i rozwoju oraz **zrozumienia!!! roli cyrków olimpijskich** występujących od lat 30. XIX

wieku na obszarze Wielkiego Księstwa Poznańskiego w kontekście propagowania oraz kształtowania kultury fizycznej.

Do celu głównego cyklu odniesiono także cele szczegółowe, które koncentrowały się na rozpoznaniu miejsca kultury fizycznej w XIX-wiecznej prasie wydawanej na terenie Księstwa, identyfikacji elementów sportowych w spektaklach prezentowanych przez cyrki olimpijskie, które pośrednio – zdaniem Kandydata - przyczyniały się do wzmocnienia kondycji psychofizycznej widzów i zarazem społeczeństwa oglądającego widowiska.

W związku z tym dr Mateusz Rozmiarok postawił:

hipoteza główną, wskazującą, że:

pojawienie się cyrków olimpijskich na obszarze Wielkiego Księstwa Poznańskiego wpłynęło na propagowanie i kształtowanie kultury fizycznej w tym regionie;

oraz

pięć hipotez szczegółowych, przyjmujących, że:

1. Pomimo braku formalnej terminologii obejmującej pojęcie kultury fizycznej w XIX wieku, wydawana na obszarze Wielkiego Księstwa Poznańskiego prasa podejmowała eksplorację tematów z nią związanych; w efekcie, w przypadku odnalezienia notatek prasowych poświęconych występom cyrków olimpijskich, prasa może służyć jako główne źródło badania związków kultury fizycznej z cyrkami olimpijskimi.
2. Cyrki olimpijskie prezentujące spektakle oparte na jeździe konnej w większym stopniu propagowały jeździectwo w Wielkim Księstwie Poznańskim, aniżeli Towarzystwo ku Ulepszaniu Hodowli Koni, Bydła i Owiec organizujące wyścigi konne.
3. Wprowadzanie elementów sportowych do widowisk cyrków olimpijskich na obszarze Wielkiego Księstwa Poznańskiego rozszerzało wśród jego odbiorców świadomość o ówczesnie nieznanymi formach uprawiania sportu.
4. Chociaż antreprenerzy będący liderami olimpijskich trup cyrkowych występujących na obszarze Wielkiego Księstwa Poznańskiego, byli postaciami zapomnianymi, **to ich biografie są istotne dla zrozumienia genezy i rozwoju cyrków olimpijskich**, a w konsekwencji kultury fizycznej, której byli propagatorami.
5. Widowiska cyrku olimpijskiego w Wielkim Księstwie Poznańskim upowszechniały wzorzec człowieka silnego i sprawnego oraz krzewiły wśród widzów postawę życiową opartą na pożądanym kulturalnie i zdrowotnie nawykach.

Oprócz potwierdzenia hipotez Dr Mateusz Rozmiarok ustalił – a jest to też istotny efekt jego kwerendy historycznej – „rok 1839 jako datę wystawiania pierwszych cyrków olimpijskich w Poznaniu, a także rok 1873 jako datę prezentacji przedstawień olimpijskich w Grodzisku Wielkopolskim (a nie we Wrześni, jak wskazywali badacze). Ostateczna cezura czasowa realizowanych badań obejmuje więc lata 1839-1873, zaś w całym tym okresie - jak wykazał Kandydat - cyrk olimpijski wielokrotnie przyjeżdżał ze swoimi spektaklami na ziemię Wielkiego Księstwa Poznańskiego.

Uzasadnienie

Cyrki pełniły i pełnią różnorodne funkcje w kulturze w ogóle, w występach scenicznych, określanymi w cyrkach mianem areny, a także w kulturze fizycznej społeczeństwa ze względu na wysoce sprawnościowe pod cielesnym i zarazem widowiskowe elementy występujące zwłaszcza w

ekwilibrystycznej woltyżerki konnej oraz w popisach gimnastycznych, akrobatycznych na podłożu areny, a także na zainstalowanych na niej, tudzież pod kopułą cyrku – czyli na wysokościach – przyrządach i innych elementach. Stanowiły one w sensie kulturowym integralny komponent dziedzictwa scenicznego oraz rozrywkowego – podobnie jak sport widowiskowy: niegdyś i obecnie. Jednakże w odróżnieniu od sportu wyczynowego i widowiskowego zarazem zawierają w sobie – jak podkreśla Kandydat - złożoną tradycję artystyczną i historyczną. Odnosi się to do utrzymania, wzbogacania i upowszechniania specyficznych elementów kultury o charakterze ludycznym wzbudzających znaczne zainteresowanie, oddziałujących istotnie i kształtujących zarazem stosunek i percepcję widzów i szerzej: społeczeństwa - na temat sztuki, zabawy, rozrywki scenicznej, a także specyficznych oraz imponujących zdolności cielesnych wykonawców. Wpłynęło to – zdaniem Kandydata - w sposób kluczowy na propagowanie aktywności ruchowej na kształtowanie i osobiste prezentacje umiejętności własnego ciała, na zwiększenie jego sprawności fizycznej.

Kandydat podkreślał, że przedstawienia cyrkowe są przede wszystkim i niezaprzeczalnie specyficzną formą sztuki. Można wskazać, że jest tak np. przeciwieństwie do np. gimnastyki artystycznej, w której artyzm stanowi jednak dopełnienie rywalizacji na zawodach sportowych. Rywalizacja sportowa o charakterze wyczynowym, koncentruje się przede wszystkim na efektach prakseologicznych, a komponenty artystyczne służą jedynie ich estetycznemu uwydatnieniu. Ekwilibrystyczne, skomplikowane i niebezpieczne popisy sprawnościowe na arenie cyrkowej i ponad nią są traktowane z punktu widzenia teorii teatru jako forma sztuki scenicznej, gdzie – jak trafnie stwierdza Kandydat – ekspresja artystyczna współgra z niezwykłymi i wysublimowanymi możliwościami ludzkiego ciała. Mogły one i mogą pobudzać widzów do dbałości o własną sprawność i kondycję fizyczną. O wartościach artystycznych np. ekwilibrystyki czy akrobatyki decyduje także miejsce i cel przedstawienia.

Kończąc wypowiedź recenzyjną można stwierdzić, że przejęte w cyklu wskazanych artykułów cele badawcze zostały osiągnięte, że potwierdzone zostały także postawione hipotezy badawcze: główna i szczegółowe. Wyniki badań stanowią istotne uzupełnienie wiedzy w zakresie zrozumienia genezy oraz rozwoju cyrków olimpijskich na obszarze Wielkiego Księstwa Poznańskiego. Osiągnięte rezultaty mają charakter oryginalny, wprowadzają nowe spojrzenie na tego typu instytucje rozrywkowe w kontekście historycznym, rzucając jednocześnie nowe światło na specyfikę funkcji oraz znaczenia cyrków w ówczesnym społeczeństwie. Stanowią znaczny wkład w rozwój nauk o kulturze fizycznej oraz poniekąd z zakresu historii sztuki w ogóle i zarazem historii sztuki cyrkowej,

Recenzowane efekty badawcze cechują się wysoką erudycją, rzetelnymi kompetencjami naukowymi. Wspieram wniosek z dn. 4 stycznia 2024 r. w sprawie nadania dr Mateuszowi Rozmiarkowi stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu, w dyscyplinie nauk o kulturze fizycznej.

Prof. dr hab. Jerzy Kosiewicz